

سُورَةُ يٰسَ YÂSÎN SÛRESİ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Sûreye isim olarak verilen “Yâsin” in, genellikle “Ey İnsan” manasına geldiği kabul edilir. Bununla kastedilen Muhammed Sallâ-lâhû Aleyhivesellem’dir. Mekke’de nâzil olan Yâsin sûresi; 83 âyet, 729 kelime, 3000 harften ibarettir. Kur’ân-ı Kerim’de her sûre ve âyetin hassa ve şifâsı olduğundan, bu itibar ile bir âyetin diğer bir âyet üzerine farkı yok. Fakat yalnız mevzu itibariyle farklar olur. Meselâ tebbet yedê Ebu Leheb’ten bahsediyor, yine Kur’an-ı Azimüşşân’dır. Kulhûvellâhû ise hâlis Âllâh’tan bahsediyor. İhlâs sûresi denilmesi, hâlis Âllâh’tan bahsedildiğindendir. Her iki sûrede Kelâmullah’tır. Lâkîn mevzu itibariyle İhlâs sûresinin farkı vardır. İşte Yâsin Süresi de bunlardan birisidir. Birçok hassaları var ki diğerlerinde bulunmuyor.

يٰسَ ط 1-

Lâfz-ı Kerim’i de Huruf-u Mukattaa’dandır. Âllâhü âlemü bi muradihi ve bizêlîke demişler. Âllâh bilir muradını, biz murada reyimizi karıştırmayacağız. Müfessirin-i İzam’ın ekseriyeti böyle demişler.

Bazılarına göre de Lâfz-ı Kerim, doğrudan doğruya Rasûl-û

Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in mübarek isimlerindendir. "Sen muhakkak (risaletle) gönderilen peygamberlerdensin."

Bir hadis-i şerifte Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, "Benim Kur'an'da yedi ismim vardır. Muhammed, Ahmet, Yâsin, Tâhâ, Müddessir, Müzzemmil ve Abdullah" buyurmuştur.

Yâsin sûresinin hassaları; "Kur'an'ın kalbidir." Çünkü Vahdaniyet-i İlâhiye'yi bildiriyor. Risâlet-i peygamberiyeyi bildiriyor. Haşrı, neşri bildiriyor. Bu üç husus, elbette Kur'an'ın kalbidir.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem buyurmuş; Diğer isimlerinden Kâdiye'dir. "İnsan bir hacete düştüğü zaman tekrar ederse, Lütf-i İlâhiye cereyan ediyor. Dâfia'dır; fenalıkları, hastalıkları def edicidir. (Takdire uyarsa, eğer İlm-i İlâhi de buna bağlı ise okuduğu zaman zail olur.) Muammeme'dir; hayırların sebebi olur. Yâsin sûresi hassaları hakkında birçok hadisler vârid olmuştur.

1-) Ölmek üzere olanların, üzerine Yâsin sûresini okuyun. Eğer şifâ bulup kalkacak hasta ise bir an evvel kalkar. Eğer ölecek ise ölümü rahat gider.

2-) Eğer bir Müslüman halis olarak Yâsin sûresini okumayı itiyad ederse, meğfirete sebep olur.

3-) Kur'an-ı Azimüşşân'da bir sûre var ki sahibine şefaati ediyor, işte o sûre Yâsin'dir.

4-) Bir Müslüman, sabahleyin Yâsin sûresini okursa birçok kolaylıklar hâsıl olur ve birçok fenalıklar da def olur.

5-) Yine Yâsin sûresi geceleyin de okunsa birçok belâ, vesilesi ile def olur.

6-) Kâlbinde bir sıkıntı, kasvet oldu mu, o kimse Yâsin sûresim ne devam etsin buyurulmuştur.

7-) Eğer Yâsin sûresini, Cuma günü okunmasına devam edermişse mağfirete vesile olur.

8-) Eğer kabir ziyaretinde, kabirde olanların ruhuna Yâsin sûresi okunup hediye edilirse, kabirde olanların varsa azaplarının hafiflemesine vesile olur.

Yâsin sûresinin sebep-i nüzulü ise; Mekke'de iken müşriklerin en kuvvetlileri Ebû Cehil, Şeybe, Velid bin Mugayyire idi. Bunlar devamlı olarak Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'e zahmet vererek, "sen peygamber değilsin" derlerdi. Muharebeye orada izin verilmediğinden, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem de sabr-ı tahammül ederdi.

Bu müşrikler, Mekke'de Darunnedve'de toplandıkları günün birinde, "Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'e ne yapalım?" çaresini müzakere ederek, karar sonunda "nasıl olsa Kâbe'ye gelip namaz kılıyor." Ebu Cehil demiş. "Namazda başını secdeye koyduğuş zaman, ben bir taş alıp secdede iken hemen başına vururum." Ve hemen Ebû Cehil, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem namazda başını secdeye koyduğuşunda elindeki taş kaldırıp başına vurmak istediğuşinde, taş vuramadan elinde kalmış. Nihayet geriye dönmek mecburiyetinde kalıyor. Velid bin Mugayyire "ben gideceğim" diyor. O da taş alıp gider, taş vurmak üzere kaldırdığıuşda her iki gözü kör olur. Titreye titreye geri dönüp gelir ve ölünceye kadar öylece kör kalır. Her biri böyle musibetler gördüler. Fakat Mukadderat-ı İlâhiye'de, bunlar kâfir olarak gidecekler. Onun için ne bir inzar, ne de bir nasihat tesir edecek değildi. İşte onlar,

böyle inkâra devam ettiklerinden âyet nâzil oldu. ^طيَسَّ Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem;

2- وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ

Vav-ı kasemdir. Kur'ân-ı Hâkim hakkı için. (Kasem; yemin der mektir. Birbirimize yaparsak, o işi inandırmak içindir. Fakat Âlk lâh-û Teâlâ, münezehtir kasem etmekten. Cenâb-ı Hak'kın kasea mi, o işin ehemmiyetine binâen bildirmek içindir.) Kur'an hikmet sahibidir, yahut hakimdir. Hakim'dir mahlûkatın arasında. Âllâh, bize Kur'an'ı göndermiş, aramızda hakem olsun. Biz, onun emri'ne itaat edelim. Hakem'dir, nesih ihtimali yoktur. Onun hükmünü kaldırarak hiçbir güç ve kitap mevcut değildir.

3- إِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ

Ey Ekmelerrasûl Sallâllâhû Aleyhivesellem. Sen hak ve hakikatte mürsel gönderilmiş peygamberlerdensin.

4- عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

Doğru bir yol üzerine, halkı İslâmiyet'e davet edersin.

5- تَنْزِيلَ الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ

Âllâh-û Teâlâ'dan nâzil olan, Aziz-i Rahîm olan, mülkünde galip olan Âllâh, mu'tî kullarına merhametli olan Âllâh'dan, nâzil olan bu Kur'an'ı oku ey Habibim.

6- لِيُنذِرَ قَوْمًا مَّا أُنذِرَ آبَاؤُهُمْ فَهُمْ غَافِلُونَ

لِيُنذِرَ قَوْمًا Inzar, nasihat edersin bir kavmi ki مَّا أُنذِرَ آبَاؤُهُمْ tâ ki babaları inzar edilmemiş uyarılmamıştır. Araplarda, İsmâil Aleyt

hisselam'dan sonra hiçbir peygamber gelmedi. Fetret devresi çok uzamış, böyle kendi hallerine kalmışlar. فَهُمْ غَافِلُونَ Onlar, ahiret ahvalinden gafildirler. İşte sana Kur'an-ı Azimüşşân'ı gönderiyorum, onları inzar et.

لَقَدْ حَقَّ الْقَوْلُ عَلَىٰ أَكْثَرِهِمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ-7

Celâlim hakkı için. Onların pek çoğuna o söz, (azâb hakkındaki vaid) çoğu hakkında azap ile hükmetmek hak oldu. فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ Çünkü onların imân etmeyip kâfir olarak ölecekleri belli oldu. İmân etmedikten sonra uyarılmanın ne faydası var? Hükm-ü İlâhiye mutabakat, Ahkâm-ı Şer'iyeyi tatbik etmek içindir.

إِنَّا جَعَلْنَا فِي أَعْنَاقِهِمْ أَغْلَالًا فَهِيَ إِلَى الْأَذْقَانِ فَهُمْ مُقْمَحُونَ-8

Biz Azimüşşân, Celâl sıfatının icâbı olarak onların boyunlarına, bir takım çenelerine kadar dayanan ip kelepçeler geçirdik. فَهِيَ إِلَى الْأَذْقَانِ Çeneye kadar ip dayanmıştır. فَهُمْ مُقْمَحُونَ Başlarını kaldırmış, gözlerini yummuşlardır.

Hakka iltifat etmez, boyunlarını eğmezler. Âyet-i Celîle, müşâriklerin kibir ve gururlarını tasvir etmektedir.

وَجَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا فَأَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ-9

Biz Azimüşşân, onların önlerine bir sed, arkalarına bir sed koyduk. فَأَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ Ve onların gözlerini bağladık. Artık onlar (doğru yolu)

göremezler. (İmân yolları kendilerine kapalı olduğu için hakkı göremezler.)

Nitekim Mü'min bir insan, ne olursa olsun fenaliğe kâlbî razı olmuyor. Münafık da ne kadar süslü kelimeler söylese de kâlbî iyiliğe razı olmuyor.

Bir gün Ali ibni Ebû Tâlip, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'e demiş ki; "Beni Cennetlikle müjdeledin, ben ne yapsam Cennet ehli miyim?" Cevâben Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, "Evet yâ Âli, sen ne yapsan Cennet ehlisin" buyurmuşlar.

İmam-ı Âli Radiyâllâhû Anh da "Öyle ise ben bugün camiye gidip namaz kılmam" demiş. Ve bir müddet sonra Bilâl-ı Habeşi vakit namazı için, Ezân-ı Muhammediyi okumaya başlamış ve İmam-ı Ali de bir hâl, kalbi hareketlenmiş. Ashâb-ı Kiram, namaz için Mescid-i Nebeviye geliyorlar. Bu sefer, "Ashâb-ı Kirâm'a kapıdan bakayım" demiş. Kâmet zamanı gelince dayanamamış, "içeriden bakayım" demiş. Bilâhare Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem imam olup namaza durunca, İmam-ı Ali Radiyâllâhû Anh kendisini safta namaz kılanların arasında bulmuş.

Bilâhare Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem; "Ya Âli, hani sen namaz kılmayacaktın" deyince, İmâm-ı Âli Radiyâllâhû Anh; "Yâ Rasûlûllah, ben öyle çekildim ki ihtiyar elimde kalmadı" buyurmuş.

O boyunlardaki ip, kimilerini cennete, kimilerini de cehenne me çekiyor.

وَسَوَاءٌ عَلَيْهِمْ ءَأَنذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ-10

Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem. Sen, onları inzar etsen de etmesen de müsâvidir. Çünkü onlar imân etmezler.

Ama inzar, tebliğ lâzımdır. Ahkâm-ı İlâhî'nin hükmüne uygun gelir.

إِنَّمَا تُنذِرُ مَنِ اتَّبَعَ الذِّكْرَ وَخَشِيَ الرَّحْمَنَ بِالْغَيْبِ فَبَشِّرْهُ بِمَغْفِرَةٍ - 11
وَأَجْرٍ كَرِيمٍ

Ey Habibim Sal-lâllâhû Aleyhivesellem. Sen ancak zikre, (Kur'ân'a) uyan ve Âl-lâh-û Teâlâ'yı görmeksizin imân eden, azabından korkan kimseyi inzar eder uyarabilirsin.

Bunlara ister nasihat et, ister etme, onlar bu küfür üzerine gideceklerdir. Bunların Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'e karşı haset ve adavetleri vardı. Bunlar, onun için hiçbir surette tedâvî olmazlar.

Tedâvisi mümkün olmayan üç hastalık vardır.

İhtiyarlıkla karışmış hastalık.

Tembellik karışmış olan fakirlik.

Hased karışmış olan muhabbet, dostluk.

فَبَشِّرْهُ بِمَغْفِرَةٍ وَأَجْرٍ كَرِيمٍ Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, onları tebşir et meğfiretimle ve güzel bir mükâfatla. Onların kabahatlarının hepsini affederim. Meğfiret; setir demektir. Esteğa fîrullah yani "Yâ Rabbi, hatalarımı setir et." Setir olduktan sonra azap görmez. O gittikten sonra mizanın bir tarafı kalıyor, وَأَجْرٍ كَرِيمٍ ehli cennet olur.

إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي الْمَوْتَى وَنَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا وَآثَارَهُمْ وَكُلَّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ - 12
فِي إِمَامٍ مُّبِينٍ

اِنَّا Biz Azimüşşân, نُحْيِ الْمَوْتَى kıyamette ölüleri dirilteceğiz. وَنَكْتُبُ Yazıyoruz مَا قَدَّمُوا insanların ahiret için gönderdiği ameller ve ahlâkı, (önden gönderdikleri işleri ve bıraktıkları eserleri yazıyoruz.) وَأَنَّا Öğrettikleri ilim, yazdıkları kitaplar, yaptıkları vakıflar, mektepler, mescidler, hastaneler gibi haseneler ile. Zulüm, fesâd, isyan veya bâtilı yaymak gibi seyyieleri yazıyoruz. Cenâb-ı Hak, her ikisinin karşılığını verecek. Hayır ehline hayır mükâfat, şer ehline şer ceza verecek.

Bazılarına göre bıraktıkları eserlerden murâd, mescidlere gitmek için attıkları adımlardır.

Yeryüzündeki mescidlerin fazilet itibariyle birbirinden farkları olmadığı, yalnız üç mescit ki biri Kâbe, ikincisi Mescid-i Nebevi, üçüncüsü Kûdüs'deki Mescid-i Aksa'dır.

Ruhulbeyan sahibi İsmail Hakkı Efendi, "Ben keşfimde gördüm. Bursa Ulu Camîini dördüncü, İstanbul'da Fatih Camî'i'ni beşinci" olarak demiş. Bu ikisi keşif olduğundan ona aittir, fakat itiraz da uygun değildir. وَكُلُّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ فِي إِمَامٍ مُّبِينٍ (Esâsen) Biz her şeyi açık kitapta, (Levh-i Mahfuz'da) sayıp yazmışızdır. فِي إِمَامٍ مُّبِينٍ Zâhir olan imâm ki Levh-i Mahfuz'dur veya İnsân-ı Kâzımî'nin kâlbidir, Esrar-ı İlâhî'dir demişler. Kiramen Kâtibinin yazdığı demişler.

Peygamberân-ı İzâm'a inanmayan inkâr edenlerin âkibeti, onların helâk olduğunu, Halik-i Kâinat bir misâl ile Habibine bildiriyor. Ve ümmete bildirilmesi emrediliyor.

وَاضْرِبْ لَهُم مَّثَلًا أَصْحَابَ الْقَرْيَةِ إِذْ جَاءَهَا الْمُرْسَلُونَ-13

وَاضْرِبْ لَهُم مَّثَلًا Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem bir misâli onlara, darb-ı mesel olarak bildir. O da أَصْحَابُ الْقَرْيَةِ burada işaret edilen karye ise Antakya'dır. Rumların kuvvetli zamanında mühim bir yerleri idi. Mühim yerlerinden birisi Kostantaniye (İstanbul), ikincisi Antakya, üçüncüsü Şam'dır. إِذْ جَاءَهَا الْمُرْسَلُونَ Hani o kasabaya rasûller gelmişlerdi. (Bu işaret edilen rasûller, İsâ Aleyhisselam'ın havarilerinden ikisi ki biri Sadık diğeri Mestuk idi. Bu ikisini İsâ Aleyhisselam, tevhide davet için Antakya'ya göndermişti.)

إِذْ أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمُ اثْنَيْنِ فَكَذَّبُوهُمَا فَعَزَّزْنَا بِثَالِثٍ فَقَالُوا إِنَّا إِلَيْكُم مُّرْسَلُونَ 14

İz arslnâ ilâihim iθνin fıkذبۇهُمَا فعززنا بثالثٍ فقالوا إنا إلیکم مرسلون O zaman kendilerine iki rasûl göndermiştik fakat tekzib etmişlerdi. Ondan sonra فعززنا بثالثٍ üçüncüyü göderdik, Şem'un idi. فقالوا Bu rasûllerin onlara yaptığı teklif, dediler ki; إِنَّا إِلَيْكُم مُّرْسَلُونَ Biz, Âllâh-û Teâlâ'dan size gönderildik. Âllâh'ın emrine tâbi olunuz. Âllâh birdir, şerik ve nan ziri yoktur, teklifinde bulundular.

قَالُوا مَا أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا وَمَا أَنْزَلَ الرَّحْمَنُ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا أَنْتُمْ لَا تَكْذِبُونَ 15

قالوا ما أنتم إلا بشرٌ مثلنا وما أنزل الرحمن من شيءٍ إلا أنتم لا تكذبون Onlar, elçilere dediler ki; Siz de bizim gibi insandan başka bir şey değilsiniz. وَمَا أَنْزَلَ الرَّحْمَنُ مِنْ شَيْءٍ Âllâh-û Teâlâ, beşere (vahiy, risâletten) hiçbir şey inzâl etmemiştir. İِنْ أَنْتُمْ إِلَّا تَكْذِبُونَ O halde siz ancak yalan söylüyorsunuz.

Mevlânâ Celâleddin Rumî Kaddesâllâhû Sırrahûlaziz buyuruâyor; Cümle âlem, bütün insanlar dalâlete girenler peygamberleri

inkâr ettiklerinden dolayı yolu kaybetmişler. Sen de benim gibisin, ben de senin gibiyim demişler. Az insanlar, Âllâh'ın abdallarından haberdardır. (Abdal demek; Nefs-i emmareden, melekiyete tebdil etmiş kişilerdir.) İki arı var, birisi bal üretiyor, diğeri ise zarar veriyor. İki ceylân var, birisinin boynundan halis misk çıkıyor, diğeri ise misk çıkmıyor. Her iki arı ile ceylân aynı oldukları halde, her ikisinin değeri bir olur mu? Kamış, birinden şeker şerbeti çıkıyor. Diğeri ise hasır kamışıdır. Her ikisi de bir, aynı olur mu?

İsâ Aleyhisselam, Antakyalılara havarilerden iki elçi göndermiş. Bunlar şehre yakın bir yerde Habib-i Neccârı bulmuşlar. Habib, koyun güdüyormuş. Onlara buralarda ne maksatla dolaştıklarını sormuş. İsâ Aleyhisselam'ın elçileri olduklarını, bu şehrin ahâlisini hak dine davet için geldiklerini söylemişler ve aralarında şöyle muhâvere geçmiş;

Dâvânızın doğruluğuna bir alâmetiniz var mı?

Evet, Âllâh'ın izniyle hastayı iyileştirir, körleri gördürür, ölüleri diriltiriz.

Benim bir çocuğum var. Uzun zamandan beri hastadır. Bir türlü iyileşmiyor. Onu iyileştirebilir misiniz?

Hay Hay!

Bunun üzerine çocuğu getirmişler. Elçiler elleriyle dokunur dokunmaz çocuk iyileşmiş. Bunu görünce Habib, imâna gelmiş. Ve haber şehre yayılarak, birçok hastalar bu suretle tedavi edilmişler. Nihayet haber şehrin putperest hükamdarının kulağına ermiş ve elçileri celb ederek soruşturma yapmış. Kendisini imâna davete geldiklerini öğrenince ikisini de hapsetmiş. Bundan sonra İsâ Aleyhisselam, bunların ardından Havârilerin Reisi Şem'unu gön-

dermiş. Şem'un kıyafet değiştirerek hükümdarın adamlarıyla tanışmış ve onların vasıtası ile saraya nüfuz etmiş.

Bir gün hükümdara iki mahbustan söz açmış. "Şunları getirirsen de bir dinlesek, bakalım ne söyleyecekler?" demiş. Mahbusları getirmişler. Şem'un onlara;

Sizi buraya kim gönderdi? diye sormuş.

Âllâh-û Teâlâ gönderdi ki O, her şeyi yaratmıştır. O'nun şerik ve naziri yoktur. Dilediğini yapar, dilediği gibi hükmeder demişler.

Buna bir alâmetiniz var mı? deyince,

Hükümdar ne isterse, onu yaparız demişler.

Bunun üzerine hükümdar, kör bir çocuk getirtmiş. Elçilerin duası ile derhal gözleri görmüş. Bu sefer Şem'un, hükümdara;

"Ne olurdu, sen de putuna duâ etsen de o da böyle bir şey yapsa" demiş. Aldığı cevap, bittabi menfi olmuş. Bundan sonra hükümdar, elçilere dönerek;

"Eğer Âllâh'ınız, ölüleri diriltebilirse biz de O'na imân edelim" demiş. Bir hafta evvel ölen bir çocuk getirmişler. Elçilerin duası ile çocuk hemen dirilmiş. Ve oradakilere, bu elçilere imân etmelerini tavsiyede bulunmuş. Artık hükümdar da imân etmiş. Onunla birlikte bir cemaat da imâna gelmişler. İmân etmeyenleri, Cebrâil Aleyhisselam'ın bir sayhası (yâni nârası) helâk etmiş.

Bilâhare meydana gelen gelişmeler sonunda Hükümdar, hüâ kümdarlığından vazgeçmemek için onların öldürülmesini emretti. Böyle bir rivayet var. Şem'un da şehit oldu. Halk, ölümü zamanında toplanmış. Habib-i Neccar da bulunduğu yerden koşa

koşa geldi, onlara yardım etmek istiyordu. Onun da imân ettiği, onları müdafaa ettiği anlaşılınca onu da öldürdüler. Üç havari, bir de Habib-i Neccar. Dördü de sûrun içinde medfundur.

قَالُوا رَبُّنَا يَعْلَمُ إِنَّا إِلَيْكُمْ لَمُرْسَلُونَ -16

Rasûller; "Rabbimiz CelleCelâlûhû bilir ki gerçekten biz, size gönderilmiş Rasûlleriz" dediler.

وَمَا عَلَيْنَا إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ -17

"Bizim vazifemiz, açık bir şekilde Âllâh'ın buyruklarını size tebliğ etmekten başka bir şey değildir" dediler. (Hidâyet, Cenâb-ı Hak'ın kudret elindedir. Biz yalnız tebliğ ediyoruz.)

قَالُوا إِنَّا تَطَيَّرْنَا بِكُمْ لَئِنْ لَمْ تَنْتَهُوا لَنَرْجُمَنَّكُمْ وَلَيَمَسَّنَّكُم مِّنَّا عَذَابٌ أَلِيمٌ -18

(Bunun üzerine onlar daha sertleşerek.) قَالُوا إِنَّا تَطَيَّرْنَا بِكُمْ "Doğrusu biz, sizin yüzünüzden uğursuzluğa düçar olduk. (Geldiğiniz günden beri kasabamıza yağmur yağmadı.) لَئِنْ لَمْ تَنْتَهُوا Sayet bu iddianızdan vazgeçmezseniz, andolsun sizi taş- larız. وَلَيَمَسَّنَّكُم مِّنَّا عَذَابٌ أَلِيمٌ Ve bizden size mutlaka acıklı bir işkence ve kötülük dokunur" dediler.

قَالُوا طَائِرُكُم مَّعَكُمْ أَئِنْ ذُكِّرْتُمْ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ -19

قَالُوا طَائِرُكُم مَّعَكُمْ Rasûller şöyle cevap verdiler. "Sizin şeâ- met, uğursuzluğunuz sizinle beraberdir." Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, şeâmette kötülüğe yormaktan hoşlanmazdı. "Eğer sizin kalbinize şeâmet gelirse derhal, (Âmentübillah, Lâ havle velâ

kuvvete illê billâh, Elhamdülillâhillezi ezhebe annel seyyiât ve ezhebesseyiat vece alel hasenat) devam ediniz” buyuruyor.

Ene Abdullah mêşeâllâh lâ kuvvete illê billâh, lâ ye’tî bil hae senêti illellâh, velâ yüzhübü bisseyyiâti illâllâh. Eşhedü ellê ilâhe illellâh ve eşhedü enne Muhammeder Rasûlüllâh. İnnellâhe alâ kûllî şey’in kadir.

Bunu söylese geçer. Zaten itimat etmeyince teşe’üm, uğursuzluğa yormak o insana gelmez.

بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ. O bizden değil, sizdendir. اِنَّ ذِكْرْتُمْ Belki müsrifsiniz, hadd-i tecavüz ediyorsunuz. Hayır, siz aşırı giden, haddi aşan bir kavimsiniz, dediler.

وَجَاءَ مِنْ أَقْصَا الْمَدِينَةِ رَجُلٌ يَسْعَى قَالَ يَا قَوْمِ اتَّبِعُوا الْمُرْسَلِينَ 20

(Habib-i Neccar, şehrin dışında kalenin yanında otururdu. İşitti ki onun imân ettiği Rasülleri öldürüyolar.) Bu esnâda o, şehrin öbür ucundan يَسْعَى koşarak geldi. رَجُلٌ. Koşarak gelen adam dedi. “Ey benim kavmim bunlar peygamberdir. Bunlara tâbi olunuz. Sizin menfaatiniz, iyiliğiniz onlara tâbi olmaktadır.

اتَّبِعُوا مَنْ لَا يَسْأَلُكُمْ أَجْرًا وَهُمْ مُّهْتَدُونَ 21

اتَّبِعُوا Tâbi olunuz مَنْ o kimseye ki يَسْأَلُكُمْ أَجْرًا sizden risâlet için, nasihat için bir ecr-i ücret istemiyor. وَهُمْ مُّهْتَدُونَ Çünkü onlar (doğru yola) ermiş kimselerdir. (Tefsir diyor ki bu âyete nazaran, Kur’an’a, derse mukabil, va’z-ı nasihata mukabil para ücret almayı, Cenâb-ı Hak sevmiyor. Kime tâbi olunuz? Ecr-i ücret istemiyene tâbi olunuz. Demekki bu işi yapanlar, halktan

ecr-i ücreti istememelidir. Eğer para alırlarsa hiçbir sevabı kalmaz. Çünkü parası, o sevabın karşılığıdır. Aldı gitti, ahirete hiçbir şeyi kalmadı.

Sizleri sırf dünya ve ahiret hayrına da'vet ve hidayet ediyorlar.

Bu zat, Habib-i Neccar'dır. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhi-vesellem'in bi'setinden altı yüz yıl evvel imân etmişti. Âlim bir zattı, şehrin kenarındaki bir mağarada ibadetle meşkûl olurdu. Kavminin gönderilen elçileri tekzib ettiğini, üstelik hayatlarına da kasdetmek kararında bulunduklarını işitince koşarak gelmiş ve hemşehrilerine bu sözleri söylemişti. Böylelikle de sâlik olduğu dini izhar etmek zorunda kalmıştı. Dediler ki;

Vay! Sen de mi dinimize muhalefet ve onların dinine mu-
tabaat ediyorsun? İlâhlarımızı bırakarak, onların İlâh'ına mı
ibadet edeceksin?

وَمَا لِي لَا أَعْبُدُ الَّذِي فَطَرَنِي وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ -22

لَا أَعْبُدُ الَّذِي Nedir benim için, Ne mâni var benim için, فطرنى bana ne olmuş ki, beni yaratana ibadet etmiyecekmişim!
وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ Şunu iyi biliniz ki hepiniz, O'na döndürülecek, O'na
götürüleceksiniz.

ءَاتَّخِذْ مِنْ دُونِهِ إِلَهًا إِنْ يُرِدْنِ الرَّحْمَنُ بِضُرٍّ لَا تُغْنِ عَنِّي شَفَاعَتُهُمْ شَيْئًا وَلَا يُنْقِذُونِ -23

ءَاتَّخِذْ مِنْ دُونِهِ إِلَهًا Ben, Âllâh-û Teâlâ'yı bırakıp da putları ilâh
edinir miyim? إِنْ يُرِدْنِ الرَّحْمَنُ بِضُرٍّ Şayet esirgeyen Âllâh-û Teâlâ,
bana bir zarar vermek isterse شَيْئًا شَفَاعَتُهُمْ شَيْئًا o sizin

putlarınızın şefaati bana hiçbir fayda vermez. وَلَا يُنْقِذُونَ Onlar beni asla kurtaramazlar.

24- إِنِّي إِذَا لَفِيَ ضَلَالٍ مُّبِينٍ

İşte o zaman ben, (maâzâllâh) apaçık bir dalâlet ve sapıklığın tâ içine gömülmüş olurum.

25- إِنِّي أَمِنْتُ بِرَبِّكُمْ فَاسْمَعُونِ ط

(Habib-i Neccar, onlara hitaben diyor.) Hâlbuki ben, sizin de Rabbiniz olan Âllâh'a inandım. O halde beni dinleyin, bu elçilere uyun.

Sıkıntı başladığında Tecelliyat-ı İlâhiye fazlalaşıyor. Tecelliyat fazla olunca vücudun elimini duymuyor. İstedi ki bu nimeti, Cenâb-ı Hak onun kavmine de ihsan etsin.

26- قِيلَ ادْخُلِ الْجَنَّةَ قَالَ يَا لَيْتَ قَوْمِي يَعْلَمُونَ ط

Keşke benim kavmim de bilselerdi bu imânın mükâfatı ne kadar büyüktür. Bu imâna karşılık Cenâb-ı Hak, bana ne kadar çok in'am ve ihsan etti. (Katlonunduğu zaman diğer şehitlerin ruhları gibi,) "Gir cennete" denildi. Bu İlâhi müjdeyi duyunca, kavmim bunu bilseydi, dedi.

27- بِمَا غَفَرَ لِي رَبِّي وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُكْرَمِينَ

Ne olurdu kavmim, Rabbinin beni mağfiret buyurduğunu ve ikram olunmuşlardan kıldığını bilseydi, (küfürden tevbe ederek imân ederlerlerdi) dedi. Bu azap bana kerem oldu, bu ceza bana lütuf oldu.

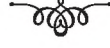
Mevlânâ Celâleddin-i Rumî Kaddesâllâhû Sırrahûlaziz buyuruf

yor; Sefihlerin eline emir düştüğü zaman, elbette peygamberleri öldürecekler. Eğer hüküm bir gaddar zalimin elindeyse, Mansur-u Hallac elbette asılır. Hüküm edepsizlerin eline geçti mi, Zinnun-i Mısri gibi bir evliyâullah elbette zindanda vakit geçirir. Âllâh'tan dostlara her ne gelirse, dostlar Cenâb-ı Hak'tan gelen o belâ ve musibeti can, ruh gibi karşılarlar. Dost altın gibidir, belâ ateş gibidir. Altını, ateşe attığın zaman altına zarar vermez ki daha ziyade halis parlak olur. Yolu kaybedenler, Enbiyaları göz basiretiyle gördüler fakat kalbin basiretini görmediler. Eğer insanın basireti açılırsa evvel-i âhiri görür.

Abdullah bin Abbas'ın son zamanlarında gözleri görmez oldu. Bir beytinde diyor ki; "Ben bu gözlerimle dünyayı görürdüm. Fakat şimdi basiretim açıldı, dünya ve ahireti görüyorum. Elbette bu durum daha iyidir."

Yûsûf Aleyhisselam gibi güzeller, çirkinlerin azabından gizleniyorlar. Çünkü imân etmiyorlar, ortada azap kalıyor. Düşmanların tesirinden iyiler, ateş gibi azap içinde yaşıyorlar. Dostluğun nişânı, bütün musibetleri hoş görmelidir. Renc-ü elem sekerat azabı nerede kalır! Bir anda ki Hâlik-i Kâinat, kuluna dese; "Ey benim hastam nasılsın. Bir kul ne kadar azapta olursa olsun, eğer Cenâb-ı Hak iltifat ederse, ey benim hastam nasılsın dese, o hastada elem kalmaz ki. Nasıl ki hanımlar, Yûsûf Aleyhisselam'ın cemâlini gördüklerinde parmaklarını kestiler de parmaklarının acısından haberleri olmadı. Eğer Cenâb-ı Hak'ın azameti tecelli ederse bir kula, onda elem kalır mı?

Peygamberân-i İzam'ın hayatları sonunda ihtiyar verirler. İse tersen Cenâb-ı Hak, uzun zaman, kıyamete kadar ömür versin. O vakit öyle tecelliyat zuhur eder ki ölüme talip olurlar.

وَمَا أَنْزَلْنَا عَلَى قَوْمِهِ مِنْ بَعْدِهِ مِنْ جُنْدٍ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا كُنَّا مُنْزِلِينَ -28

(Nebi ile Rasûl arasında fark. Rasûl, tebliğ memur olur. Nebi, tebliğ memur olmaz. Evvela Nebi olur, ondan sonra terakki ederse Rasûl olur, tebliğ memur olur. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem Gâr-i Hara'da, kırkinci senede Nebi oldu, fakat tebliğ memur değildi. Üç sene sonra Rasûl oldu, tebliğ memur edildi. Yê eyyühel müzzemilü, Yê eyyühel müddessiri âyet-i kerimele-ri nâzil oldu, o zaman Rasûl oldu. Bir veli de ne kadar derecesi yüksek olursa olsun, bir sahabenin derecesini geçemez. Çünkü sahâbe, bizzat Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in huzurunda bulunmuş, kâlpten kâlbe almıştır. Bir sahabenin de derecesi ne kadar yüksek olursa olsun, bir peygamberi geçemez.

Biz Azimüşşân göndermedik, Habib-i Necr car'ın kavmine yani Antakyalılara. **مِنْ بَعْدِهِ** Habib-i Neccar'ın vefatından sonra, **مِنْ جُنْدٍ مِنَ السَّمَاءِ** göklerden kavmin üzerine (Bedir ve Hendek'te sana inzâl ettiğimiz gibi helâkları için meleklerden) bir ordu göndermedik, **وَمَا كُنَّا مُنْزِلِينَ** inzâl edecek de değildik.

Mevlânâ Celâleddin-i Rumî Kaddesâllâhû Sirrahül Aziz buyuruyor; İmtihan zamanında bütün zerreler, hepsi Âllâh'ın emrine memur bir asker gibidir. Melekleri göndermeye ne hacet var lâkin tâzim için gönderiliyor. Âd kâvmini, Âllâh-û Teâlâ rüzgârla helâk etti. Tufan, Nûh Aleyhisselam'a karşı gelen inkâr edenleri suda boğulmak sureti ile helâk etti. Yerler, Karûn'a ne yaptı? İçine aldı. Bedir ve Hendek muharebesinde meleklerin gelişi hürmet içindir.

Gençliğini ve gücünü nerede sarfettin?

Mâlini nereden kazandın?

Ve nereye harcadın?

Okumuş olduğun ilimle nasıl amel ettin?

وَايَّةٌ لَهُمُ الْأَرْضُ الْمَيِّتَةُ أَحْيَيْنَاهَا وَأَخْرَجْنَا مِنْهَا حَبًّا فَمِنْهُ يَأْكُلُونَ -33

Kendisine (yağmurlarla) hayat verdiği-miz ölü toprak kurumuş yer, hakikatte (onlar için oldukça mühim) bir ibret âyetidir. وَأَخْرَجْنَا مِنْهَا حَبًّا فَمِنْهُ يَأْكُلُونَ Çünkü biz, onu yağmurla dirilttik de ondan pek çok tarım ürünleri çıkardık. İşte onlar, bunlardan yerler.

وَجَعَلْنَا فِيهَا جَنَّاتٍ مِنْ نَخِيلٍ وَأَعْنَابٍ وَفَجَّرْنَا فِيهَا مِنَ الْعُيُونِ -34

Biz yeryüzünde nice nice hurma bahçeleri, üzüm bağları yarattık. Ve içlerinden pınarlar akıttık. Tâ ki meyvelerinden yesinler. Hâlbuki onları elleriyle yapmamışlardı. وَفَجَّرْنَا فِيهَا مِنَ الْعُيُونِ Topraktan, taştan pınarlar kaynattık. Yerden suları çıkaran Âllâh, bize de öldükten sonra tekrar hayat verir.

لِيَأْكُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ وَمَا عَمِلَتْهُ أَيْدِيهِمْ أَفَلَا يَشْكُرُونَ -35

Onların meyvelerinden imâl ettiklerinden yemeleri için, (bu nimetleri verdik.) وَمَا عَمِلَتْهُ أَيْدِيهِمْ Ellerin emeklerinden yesinler; (ekme, sulama, aşılama neticesi olarak.) Hal böyle iken onlar hâlâ, (Âllâh-û Teâlâ'nın nimetlerine) şükür etmiyecekler mi?

سُبْحَانَ الَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا مِمَّا تُنْبِتُ الْأَرْضُ وَمِنْ أَنْفُسِهِمْ وَمِمَّا لَا يَعْلَمُونَ 36

خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا مِمَّا تُنْبِتُ, Münezzehtir O Âllâh, yerin bitirdiklerinden, insanoğlunun kendi varlığından ve henüz mahiyetini bilmedikleri şeylerden. Bütün çiftleri yaratan Âllâh'ı, tesbih ve takdis ederim.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem mutadî vechile haftada bir gün Uhud'a, bir gün de Cennet'ül Bâki kabristanına ziyaret için giderdi. Cennet'ül Baki ziyaretinin dönüşünde Aişe Radiyâllâhû Anhâ, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in üzerine baktığında yağmurdan ıslandığını fark etmiş. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem de; "Yâ Aişe ne var senin üzerinde?" diye sorduğunda, Aişe Radiyâllâhû Anhâ; "Senin sarığını başıma örttü yaptım." "O sarığı başından çıkar" deyince, Aişe Radiyâllâhû Anhâ başından sarığı çıkardığında Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in üzerinde yağmur âsârını görmemiş.

Âlemde, havada bizim görmediğimiz nice mahlûklar var.

وَأَيَّةٌ لَهُمُ اللَّيْلُ نَسْلَخُ مِنْهُ النَّهَارَ فَإِذَا هُمْ مُظْلِمُونَ 37

وَأَيَّةٌ لَهُمُ اللَّيْلُ (Vahdaniyet ve kudretimize) bir delil de gecedir. فَإِذَا هُمْ Biz, ondan gündüzü çıkardığımız zaman نَسْلَخُ مِنْهُ النَّهَارَ hemen karanlığa girerler. مُظْلِمُونَ

وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ 38

وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا Güneş kendine mahsus yörüngesini تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ İşte bu deveranlar, de akıp gitmektedir. ذَلِكَ

her şeye âlim olan, ilm-i kâinatı ihata eden kudret sahibi Âllâh'ın takdiridir.

Bir hadiste; Güneşin karar kıldığı yerin, Arş-ı Âlâ'nın altı olduğu bildirilmiştir. Yahut güneşin karar kılmasından murâd, hareketinin durmasıdır ki o da kıyamet gününde olacaktır.

وَالْقَمَرَ قَدَرْنَاهُ مَنَازِلَ حَتَّىٰ عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ -39

وَالْقَمَرَ قَدَرْنَاهُ مَنَازِلَ Ayın devir ve seyri için de menziller takdir ve tayin ettik. حَتَّىٰ عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ Her devrinin sonunda hurma ağacının incelmış, sarı, bükülmüş, eskimiş salkımı gibi olur.

Ay'ın 28 menzili vardır ve her gece bu menzillerden birine iner. Son menzile varınca, tekrar geri döner ilk menzile gelir. Ay otuz çekerse hilâl iki gece, yirmi dokuz çekerse bir gece görünmez.

لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا اللَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ -40

لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا اللَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ Ne Güneş, Ay'a yetişebilir ne de gece gündüzü geçebilir. وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ Bunlardan her biri belli bir yörüngede yüzmeye, (akıp gitmeye) devam ederler. Her biri kendi yörüngesinde tesbih ederler.

Âyet-i kerime; Ay'la Güneş'in mihverleri etrafında döndüklerini ve semâda yüzüp gittiklerini haber veriyor. Hâlbuki (tefsirlerin yazıldığı tarihten) yarım yüzyıl öncesine kadar fen, Güneş'in hareket etmeden yerinde durduğunu iddia ediyordu. Bugün nihayet bu hakikat kabul edilmiştir.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem ekseriya bu duâyı yapıyordu. **“Yâ Rabbi erinel hakka hakkan verzuknê ittibê-a.”** Yâ Rabbi, hakkı hak olarak bize göster. **“Ve erinel bâtile bâtilen verzuknê içtinêbe”** Yâ Rabbi, bâtılı bâtil olarak bize göster. Ve bâtıldan ictinap etmeyi bize kısmet et. Ve erinê hakayikel eşyâyı kemê hiye. Yâ Rabbi, her şeyin hakikatı ne ise onu bize göster.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem buyuruyor. Uyku, ölümün kardaşıdır. Bir insan uyandığı zaman, **“Elhamdülillehillezi ehyênê be'de mê emêtenê ve ileyhinnüşûr”** bu âyet-i kerimer yi okusun çünkü uyku, ölümün kardaşıdır. İşaret ediyor; uykuda idim, şimdi Cenâb-ı Hak imkân verdi uyandım kalktım, Âllâh'ıma hamdû senâlar olsun.

Bir insanın vefatı ne hâl üzerine zuhur ederse, kıyamette o hal üzerine zuhur eder.

Dünyada Âllâh-û Rasûlullah'a muhabbet etmiş ve onların dosth larını sevmiş ve o yolda bulunmuşsa, ahirette önüne o gelir. Eğer dünyada Âllâh-û Rasûlullah'a muhabbet etmemiş, O'nun dostlarını hiç saymış. O'nun düşmanlarını sevmiş ise onun mektubunu, taziyenâme gibi sol taraftan eline verirler.

“Velem yelbisû imânehüm bi küfrihim bi zûlmin.” Eğer bir Müslüman imânını, küfür ile karıştırırsa o imân kıymetini kayben diyor. Onun için cehennem azabını görmesi Adalet-i İlâhiye'nin icâbıdır.

İmânın, küfür ile karıştırılması ne ile oluyor? Küfrü sever, küfrün âdetlerini sever, küfrü takdir eder, İslâmiyet'i tahkir eder, İslâmiyet'in aleyhinde bulunur.

Mevlânâ Celâleddin-i Rumî Kaddesâllâhû Sırrahûlaziz buyuru- yor. Haşr-ı asgar; istirahatımız için uyuduğumuz uykudur. Haşr-ı

ekber ise; ölümden sonra kabirlerden kalkıp mahşere gidileceğini bildiriyor.

Mahşer öyle bir gündür ki; **يَوْمَ تُبْلَى السَّرَائِرُ** orada sırlar zuhur ediyor.

Dünyadaki hayal, âhirette tecessüm ediyor. Dünyada hayırlı bir amele niyet ediyor, onu yapmaya. O ameli yapmaya imkân olmadığı halde, niyeti olduğundan o amel ahirette tecessüm ediyor.

Bunun misâli mühendis olan bir kimse, plân, kroki, apartman inşaatının şeklini yapıyor. Çalıştıktan sonra o projedeki çizgiler, cisim gerçek olarak meydana çıkıyor. İnsanın da kâlbinde hayâli ne ise, eğer hayırlı olursa ahirette hayırlı ameller olur.

Bu kıssadan maksat, Mü'minlere bir hisse vermektir. Rahmet-i İlâhiye hesapsızdır, ümit kesmeden yolunda bulunmak lâzım gelir. Üstiüdde üstümidde, Müsteid ol, istimdat yapılır. Ne zamanki sen Lütf-i İlâhiye istidat kesbettin, Âllâh-û Teâlâ imdadına yetişir. Tarlayı ek, ondan sonra Cenâb-ı Hak mahsülü ihsan eder.

Üstiüdde üstümidde İki kelimeli cümledir amma Evliyâullah'ın sözüdür. İstidadı hâsıl et, istidat hâsıl olduktan sonra Âllâh'tan istimdat hâsıl olur.

İn çünîn güftesti Mevlâna'yı mâ

Kâşif-i esrâr hâ-yi Kibriyâ

İn ne necmest û ne remlest û ne hâb

Vahy-i hak, Vellâhü a'lem-i bi's-savâb

وَايَةُ لَهُمْ أَنَّا حَمَلْنَا ذُرِّيَّتَهُمْ فِي الْفُلِّ الْمَشْحُونِ -41

Evvelki âyetlerde işâret edildiğine göre; Müşriklerin, Vahdâniyet-i İlâhiye'yi inkâr ettikleri bildirilmektedir. Kur'ân-ı Azimüşşân'ın da ekser âyetleri, Tevhid'e dâirdir. Hâlik-i Kâinat azamet-i kudretini bildirmek suretiyle onlara anlatıyor. Ey haşrı inkâr eden ve kudretimize muâırız olanlar. Bakınız, sonbaharda mahsüller kuruyor, ağaçlar yapraklarını döküyor, yeryüzü ölü gibi olur. Vakti geldiğinde biz yine kudretimizle nebâtatı ihya ediyoruz. Bunları yapan, kuvvet-i kudret sahibi olan Âllâh. Bizi de öldükten sonra haşırde aynen böyle ihya edecek. Sonra menfaatımız için bağlar bahçeler halk ediyor. Hiç kimsenin gücü yetmediği halde dağlardan taşlardan sular akıtıyor. Bütün bunlara kudreti yeten Âllâh, sizi öldükten sonra topraktan tekrar hayatlandırabilir.

Ondan sonra yine buyuruyor. Azamet-i Kudret-i İlâhiye'ye delâlet eden, farazâ güneşin ışıkları, gündüzün gitmesi, gecenin gelmesi. Bunları aksamadan yapan Âllâh, bizi öldükten sonra tekrar hayatlandırmaya muktedir. **وَآيَةٌ** Bizim azamet-i kudretimize delâlet eden bir âyet, sizin için **أَنَا حَمَلْنَا ذُرِّيَّتَهُمْ** zürriyyet, hem baba ve hem de evlâda itlâk edilir, yukarı ve aşağıya doğru usûl-ü fûruğ olarak. **فِي الْفُلِّ الْمَشْحُونِ** Meşhûn; dolu, Nûh Aleyd hisselam'ın gemisi. Üç bölüm, aşağısı hayvanlar, ortası insanlar ve üst katı kuşlarla dolu idi. Kudretimizin nişânesi, onlar için büyük bir ibret âyettir.

وَخَلَقْنَا لَهُمْ مِنْ مِثْلِهِ مَا يَرْكَبُونَ -42

مِنْ مِثْلِهِ Biz Azimüşşân halk ettik **لَهُمْ** insanlar için, **مِنْ مِثْلِهِ** onun misli gibi **مَا يَرْكَبُونَ** binecek şey. Kur'ân-ı Azimüşşân bir seneye, bir devire mahsus değildir. Hükmü, hikmet ve işâretleri

kıyamete kadar olacakları bildirmektedir. Havada seyreden uçak, daha ziyade geminin misli benzeri. Yerdeki vasıtalar evvelâ tren lokomotifi, sonra motorize vasıtalar geliştirilmiştir.

وَإِنْ نَشَأْ نُغْرِقْهُمْ فَلَا صَرِيخَ لَهُمْ وَلَا هُمْ يُنْقَذُونَ 43

وَإِنْ نَشَأْ Eğer irâde eder istersek, نُغْرِقْهُمْ onları suda gark eder boğardık. فَلَا صَرِيخَ لَهُمْ Onlara hiçbir yardımcı, imdâdına koşan olmaz. وَلَا هُمْ يُنْقَذُونَ Onları kimse de kurtaramaz.

إِلَّا رَحْمَةً مِنَّا وَمَتَاعًا إِلَىٰ حِينٍ 44

Ancak bizim tarafımızdan bir rahmet ve ecelleri gelinceye kadar yaşayıp geçinmeleri, dünyadan faydalanmaları uygun görüldü.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّقُوا مَا بَيْنَ أَيْدِيكُمْ وَمَا خَلْفَكُمْ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ 45

Bu müşrik, münafıklar hepsini görüyorlar. Fakat İrâdeyi İlâhiye, Cenâb-ı Hak'tandır. Âllâh CelleCelâlûhû birisini idlâl ederse, kimse o kişiyi hidayete getiremez. Misâl olarak bir kimse çok âlimdir. Fakat Cenâb-ı Hak, Tevfikât-ı İlâhiye vermezse ne yapabilir, ilmini meydana çıkarmaz. Hiçbir kimseye faydalı olamaz. Zamanımızda insanların sû-i âmâline binâen Tevkifât-i İlâhi'yi, Cenâb-ı Hak onlardan kesmiş.

وَإِذَا Ne zaman قِيلَ bilinirse, müşriklere denilirse, Peygams berân-ı İzâm'ın lisânı ile. Onların ıslâhı için, Âllâh'ın irâdesiyle onlara denildiği zaman. اتَّقُوا مَا بَيْنَ أَيْدِيكُمْ Önünüzdeki (dünya) ve arkanızdaki (ahiret) azabından sakının. وَمَا خَلْفَكُمْ O'ndan korkun denildiği zaman, لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ olur ki rahmet olunursunuz

denilse, yüz çevirirler. Bir kimsede benlik oldu mu, "ben bilirim, anlarım" dedi mi, o kimseyi hakkı kabul eder zannetmeyin. Bir kimse âlim de olsa Tevkifât-ı İlâhiye onda yoksa, halk onun va'z-ı nasihatından istifade edemez, ehemmiyet vermezler. Yağmurlar ne kadar yağarsa yağsın, taştan güller yetişmez. Onların kâlbleri taş gibi katıdır.

وَمَا تَأْتِيهِمْ مِنْ آيَةٍ مِنْ آيَاتِ رَبِّهِمْ إِلَّا كَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ 46

Gelmez onlara Rabbinden bir âyet, وَمَا تَأْتِيهِمْ مِنْ آيَةٍ مِنْ آيَاتِ رَبِّهِمْ illâ âyetlerden i'raz ederler, inatlarından istihza tekzip ederler. Mütemâdiyen ondan uzaklaşırlardı.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ أَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ قَالُوا الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا 47
أَنْطَعِمُ مَنْ لَوْ يَشَاءُ اللَّهُ أَطْعَمَهُ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ

Ne zamanki قِيلَ لَهُمْ onlara denilse (yine Peygamberân-i İzâm'ın lisânı ile, Âllâh'ın iradesi olarak.) أَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ Siz de fukaraya infak ediniz, zekât ve sadakanızı veriniz deseler, bunların cevabı nedir? الَّذِينَ كَفَرُوا Kâfir olanlar derler ki الَّذِينَ آمَنُوا o küfür edenler, imân edenlere; "Biz hiç yedirir miyiz? Şayet Âllâh-û Teâlâ dileseydi, ona yiyeceğini verirdi."

Âyet-i kerimenin sebep-i nüzulü; Ebû Bekir Radıyâllâhû Anh ticaretle meşgûl idi. Fukaraları görüp gözetirdi. Ebu Cehil ise "senin imân ve itikad kanaatın yok mu, Âllâh'ın Rezzak olduğuna?" Ebu Bekir Radıyâllâhû Anh da evet diyor, "Rezzak Âllâh'tır."

Bunun üzerine Ebu Cehil, "Âllâh-û Teâlâ münasip görmedi bu

fakire vermeye, sen nasıl olur da Âllâh'a muhalefet ediyorsun?" diyor.

Hâlbuki Âllâh-û Teâlâ, bu dünyada fukarayı zenginlerle iptilâ etmiş. Fekarâ olmasa, zengin sevâbı nereden bulacak. **إِنَّ أَنْتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ** "Siz (Meşîyyet-i İlâhiye'ye aykırı hareket ettiğiniz için,) açık bir dalâlet içindesiniz" derler.

وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ-48

Siz dâimâ bizi ahiretle korkutuyorsunuz ve "eğer sözünüzde sâdıklarsanız, bu va'd ettiğiniz diriltme ne zaman?" derler. Sual istifam suretiyle olursa, izah etme imkânı olur da cevabını alır. Fakat onlar inkâr suretiyle sual ediyor.

Mevlânâ Celâleddin Rumî (Kaddesâllâhû Sırrahûlaziz) buyuyor. Mü'minin ruhu, kafese konulan bir kuş gibidir. O kafesteki kuşu yeşillik ağaçlar, bağ-ı bahçeler içine koyuyorsun, etrafında cinsinden olan kuşlar gelip giderler. O kafesteki kuş arzu ediyor, Bir an evvel bu kafesin kapısı açılsa da ben buradan çıkıp onlara iltihak edeyim isteği ile dâima o zamanı bekliyor.

Kâfirin ruhu ise, imânı olmadığından ahiret nimetlerinden ümidi yok. Onun ruhu da kafese konulan bir kuş, kupkuru bir sahrada bulunuyor. Etrafını da kediler sarmış, kafesin kapısı açılsın da onu yakalayalım bekliyorlar. O kuş da kafesten çıkmak yerine, kafesin üstüne bir daha kafes olsa da aman ben buradan çıkmayayım diyor.

مَا يَنْظُرُونَ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً تَأْخُذُهُمْ وَهُمْ يَخِصِّمُونَ-49

مَا يَنْظُرُونَ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً Sayhayı vâhide, nefhayı ûlâdır, buradaki murad edilen. Onlar ancak tek bir sayha (nara)ya munta-

zırdırlar. Bu sayha ile hayatta olan insanlar derhal ruhlarını teslim ederler. تَأْخُذُهُمْ وَهُمْ يَخِصِّصُونَ Bir nara ki birbirleriyle çekişip dururlarken kendilerini yakalayiverir.

فَلَا يَسْتَطِيعُونَ تَوْصِيَةً وَلَا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ يَرْجِعُونَ-50

İşte o anda, bir vasiyette bulunmaya güçleri yetmez. وَلَا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ يَرْجِعُونَ Bu nefhadan sonra ne tavsiye mümkündür, ne bir amel mümkündür, ne de ehline rucû mümkündür. Nerede ise olduğu yerde ölür.

Ondan sonra ikinci nefhanın zamanı gelir. Birinci ile ikinci nefhanın arasında, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem kırk beyan buyurmuştur. Muhaddislerin ittifakı ile "birinci ile ikinci nefhanın arası kırk senedir" diyorlar.

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَإِذَا هُمْ مِنَ الْأَجْدَاثِ إِلَىٰ رَبِّهِمْ يَنْسِلُونَ-51

Nihayet Sûr'un üfürülmesi yaklaştı. Bir de ne göresin! Onlar, kabirlerinden kalkıp koşarak Rablerine giderler.

قَالُوا يَا وَيْلَنَا مَن بَعَثَنَا مِن مَّرْقَدِنَا ۚ هَذَا مَا وَعَدَ الرَّحْمَنُ وَصَدَقَ الْمُرْسَلُونَ

İşte o zaman, "Eyvah! Bizi kabrimizden kim çıkarıp diriltti? هَذَا مَا وَعَدَ الرَّحْمَنُ وَصَدَقَ الْمُرْسَلُونَ (Burada bir vakf-ı lâzım var, bilerek geçerse günahkâr olur. Çünkü mânâ değişiyor.)

Bu, Rahman'ın va'dıdır. Peygamberler gerçekten doğru söylemişler" derler.

إِنْ كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً فَإِذَا هُمْ جَمِيعٌ لَدَيْنَا مُحْضَرُونَ -53

Bu olay, bir tek sayhadan başka bir şey değildir. O zaman bütün ölmüş olanlar **جَمِيعٌ** toplanırlar, **لَدَيْنَا مُحْضَرُونَ** huzurumuza dizilirler. Hesap için hepsi hazır olurlar.

فَالْيَوْمَ لَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَلَا تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ -54

hiçbir kimse en ufak bir haksızlığa uğramaz. **فَالْيَوْمَ** O gün **لَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا** Sizin yaptığınız amelin cezasıdır, zulüm değildir. Aynen adalettir. Kâtili katletmek adâletin icabıdır çünkü kısasta hayat vardır. Katil yapmak isteyen, katledileceğini bildiğinden katletmekten vazgeçer.

إِنَّ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ الْيَوْمَ فِي شُغْلٍ فَاكِهُِونَ -55

فِي شُغْلٍ o gün Ehli cennet olanlar, **إِنَّ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ** **فاكِهُِونَ** tefekküh ile meşkuldürler. Fâkihe; cennetin nimetlerle dolu olan yeri. Zannetmeyelim ehli cennet acıkıyor da yemek ihtiyacı hâsıl olur. Çünkü açlık bir ızdıraptır. Cennette sıkıntı yoktur, bu nimetler tefekküh kabilinden. Misâli de bir kimse yemek yemiş, tok olduğu halde bir meyveden bir miktar yiyebilir. Cennetin nimetleri bu kabildendir, yoksa açlık neticesi değildir. Açlık bir üzüntüdür, üzüntü cennette bulunmuyor.

Sonra **شُغْلٍ** diyor. Meşkuliyet, çalışmak o da bir yorgunluk üzüntüdür, cennette meşkuliyet çalışmak da yoktur.

هُمْ وَأَزْوَاجُهُمْ فِي ظِلَالٍ عَلَى الْأَرَائِكِ مُتَكِينُونَ -56

فِي ظِلَالٍ هُمْ وَأَزْوَاجُهُمْ Cennet ehli zevceleriyle beraber Arş-ı İlâhi'nin gölgesindedir. عَلَى الْأَرَائِكِ Erike; taht. مُتَكِيُونَ Da-
yanıyorlar, bugünkü koltuk misâli sağa sola ve arkaya dayanabili-
yor. Şekil itibariyle anlatabilmek için izah ediliyor.

لَهُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ وَلَهُمْ مَا يَدْعُونَ 57-

Onlar için cennette her çeşit meyve ve her arzu ettikleri şey
hazırdır. Bütün arzuları yerine getirilir.

Ehli cennet olunca hepsi bir yerde değildir. Kimi vardır nimetler
için amel etmiş, onları sevmiş istiyor. Ne kadar nimetler varsa ona
veriliyor. İsteddiği kadar yiyecekler, meyveler, huriler ona veriliyor.

Bir kısmı da daha üstü var, onlar da Cemâl-i İlâhiyi istiyor. Bu
da Mü'minlerin haline göre zuhur eder.

Diğer bir kısmı da var ki Visâl-i İlâhiyi istiyor, hiç unutmamak.
Visâl-i İlâhi ile Cemâl-i İlâhi'yi isteyen ehli cennet, her çeşit mey-
ve ve arzuları talep etmiyorlar.

Muhammediye sahibi, Gelibolu halkına dua ediyor. Diyor ki;
Avâmına nevâlim ver, havasına cemâlim ver, ehassına visâlim ver
ki bunlardır sana müştak.

Avâmına nevâle; yemek içmek, huri. Havasa Cemâl-i İlâhi.
Ehassına Visâl-i İlâhi'den ayrılmamak.

سَلَامٌ قَوْلًا مِنْ رَبِّ رَحِيمٍ 58-

Cennet ehline İltifât-ı İlâhiye zuhur ediyor. Ehli Cennet'e, İlâhi
selam zuhur ediyor. Rahmet sahibi olan Âllâh'tan, onlara söz olaR
rak selâm gelir.

Mevlânâ Celâleddin Rûmî Kaddesâllâhû Sırrahûlaziz buyu-

ruyor; Âmâl-i salihâ sâhibi olan kimselere, Tecelliyât-ı İlâhiye ölüm zamanı zuhur eder. O zaman ölüm hastası, ölümün acısını hissetmiyor. Sekerat zamanındaki hastaya, Cenâb-ı Hak "ey benim hastam sen nasılsın?" dese, o hasta da ölüm acısı, elemi ni hiç hissed er mi?

وَأَمْتَارُوا الْيَوْمَ أَيُّهَا الْمُجْرِمُونَ -59

Emrediyor Cenâb-ı Hak, onlara. Ey mücrimler! Siz ayrılın bir tarafa diyerek nidâ olunur.

أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ -60

Size ahdetmedim mi, söylemedim mi, va'detmedim mi, demedim mi Kur'an, lisân-ı peygamber ile. يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ Ey benî Âdem şeytâna ibadet etmeyin, şeytanın sözünü dinlemeyin demedim mi?

Şeytan doğru bir yolu gösterse bile, hiçbir suretle onun gösterdiği doğru yola itimat etme, yine onun aksini yap. Çünkü o doğru gösterilen yolun arkasında ne tuzaklar var.

Mevlânâ Celâleddin-i Rumî Kaddesâllâhû Sırrahûlaziz bir kıssa naklediyor; Muâviye Radiyâllâhû Anh bir gün sabah vakti şeytan tecessüm ediyor, evin kapısını açıp kapatıyor ve böyle aynı hareketi tekrarlıyor. Muâviye Radiyâllâhû Anh kalkıp bakıyor, kimseyi görmüyor ve geri dönüyor ve anlıyor ki bu şeytandır. Diyor ki şeytana, "sen hayırlı bir iş için gelmedin ama hele gel bakalım ne diyorsun!" Şeytan da ben çok hayırlı bir iş için geldim diyor ve ilave ediyor. "Bak, şafak vakti geliyor, hazır ol" diyor. Bunun üzerine Muâviye Radiyâllâhû Anh, ısrarla doğrusunu söyle beni kandıramazsın diyor. Âllâh-û Teâlâ, senin düşman olduğunu bize

bildirmiş. Bunun sebebini bildir diye ısrar ediyor. Şeytan söylemeye yince, Muâviye Radıyâllâhû Anh başlıyor Cenâb-ı Hak'ka yalvarmaya. "Bu şeytan bir maksatla söylüyor. Beni bundan halas et de bunun hikmeti nedir bileyim."

Şeytan anlamış ki kandıramayacağını, Cenâb-ı Hak'ka da yalvarıyor. Zaten Cenâb-ı Hak da bildirir. Öyleyse hikmetini bildireyim diyor. "Geçenlerde bir sabah namazına yetişemedin. Âşhab-ı Kiram, Mescid-i Nebevi'den çıkıyorlardı. Yetişemediğin den dolayı kâlbın münkesir oldu, âh-u figân ettin. O âh-u figân o kadar Makbul-ü İlâhi oldu ki cemaatin sevabından daha ziyade sevâp aldın. Ben de bu sevaba tekrar sahip olmayasın diye seni uyandırmaya geldim" demiş. Onun için, şeytan doğru yolu gösterse bile onu dinlememeli diyor.

وَإِنَّ لَكُمْ عَدُوًّا مُّبِينًا Çünkü şeytan, size mûbin olan, açık beyan olunan, düşmanlığı zâhir olan mahlûktur.

وَأَنِ اعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ 61

وَأَنِ اعْبُدُونِي Ve demedim mi, sadece bana ibadet ve kulluk ediniz? هَذَا Bu şeytâna ibadet etmemek. Bana ibadet etmek, صِرَاطٌ sizin için en doğru, müstekim bir yoldur ki, onunla Âlî lâh'a yetişiliyor.

وَلَقَدْ أَضَلَّ مِنْكُمْ جِبِلًّا كَثِيرًا أَفَلَمْ تَكُونُوا تَعْقِلُونَ 62

مِنْكُمْ Muhakkak idlâl etti, yoldan çıkardı şeytan وَلَقَدْ أَضَلَّ sizden جِبِلًّا Kَثِيرًا çok insanları. أَفَلَمْ تَكُونُوا تَعْقِلُونَ Doğruyu anlayacak akla sahip değil misiniz?

Şeytan evvelki ümmetlerin hepsini, peygamberlere karşı,

Âllâh'a karşı âsî yaptı. Onların başına felâketlerin gelmesine sebep şeytandır.

هَذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَلُونَ -63

هَذِهِ İşte bu, size vaad edilen cehennemdir. Ey dalâlet yolunu tutanlar, size dünyada iken Peygamberân-i İzâm'ın lisânı ile va'ad edilen cehennem hazırdır.

اصْلَوْهَا الْيَوْمَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ -64

Küfür ve inkârınız sebebiyle yaptığınız kötülöklere karşılık, bugün oraya girin ateşle dağlanın.

الْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلَىٰ أَفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَا أَيْدِيهِمْ وَتَشْهَدُ أَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ -65

الْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلَىٰ أَفْوَاهِهِمْ O gün onların ağızlarını mühürleriz. Kazandıklarını (yaptıkları iyi ya da kötü amelleri) bize elleri anlatır, ayakları da şehadet eder.

وَتُكَلِّمُنَا أَيْدِيهِمْ وَتَشْهَدُ أَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ -66

Mevlânâ Celâleddin Rumî Kaddesâllâhû Sirrehül-aziz buyuruyor. Lâhza lâhza İmtihanât-ı İlâhiye zuhur eder. Kâlpplerdeki esrar, cesedinden zuhur ediyor. Niyeti ne olmuş ise o niyetin âsârı cesedinden, vûcud üzerinde zuhur ediyor.

Ehli cennetin kâlbinde Âllâh var. O esrarlar zuhur ediyor, parÖlak nur olarak. Ehl-i cehenemin de kâlbinde inkâr var, kâlpteki sıkıntı vûcud aksediyor.

İnsanın ameli gölgesi gibidir, gölgesi nasıl ki önüne düşüyor.

Vücudu eğri ise gölgesi de eğri olur. Vücudu doğru ise gölgesi de doğru olur

Kissadan hisse budur. Âllâh'ın rahmetinden dâimâ ümitvar olmalı. Dâimâ rahmetini beklemeli ama azabından da korkmalı. Çünkü kuşun iki kanadı olmazsa kuş uçamaz.

În çünîn güftesti Mevlâna'yı mâ
Kâşif-i esrâr hâ-yi Kibriyâ
În ne necmest û ne remlest û ne hâb
Vahy-i hak, Vellâhü a'lem-i bi's-savâb

وَلَوْ نَشَاءُ لَطَمَسْنَا عَلَىٰ أَعْيُنِهِمْ فَاسْتَبَقُوا الصِّرَاطَ فَأَنَّى يُبْصِرُونَ -66

Kur'ân-ı Azimüşşân nâzil olmaya başladığı zaman Hâlik-i Kâiy nat, Habibine emrediyor.

وَأَنذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem evvela akrabalarına tebliğat yap, sonra başka bir âyet-i kerimet de de Mekke halkına tebliğat yap ve sonra diğerlerine tebliğ et. Mekke halkı küfür zamanında gayet şiddetli, hiddetli, hasetleri Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhiveselleme karşı fazla idi.

وَلَوْ نَشَاءُ Şayet biz dileseydik لَطَمَسْنَا عَلَىٰ أَعْيُنِهِمْ gözlerini tamseder, onların gözlerini büsbütün kör ederdik. (Eğer ki yaptıkları isyanlarına göre, lütf-u keremimizle bunu yapmıyoruz.) فَاسْتَبَقُوا الصِّرَاطَ فَأَنَّى يُبْصِرُونَ Bu sefer de yolda itişip kakışırılar çünkü yolu görmezler.

وَلَوْ نَشَاءُ لَمَسَخْنَاهُمْ عَلَىٰ مَكَانَتِهِمْ فَمَا اسْتَطَاعُوا مُضِيًّا وَلَا يَرْجِعُونَ -67

لَمَسَخْنَاهُمْ عَلَى مَكَانَتِهِمْ بَإِذْنِنَا ۖ فَتَنَزَّلُ الْأَمْطَارُ بَرَاقَتًا ۖ فَسَخَّرْنَا لَهُمْ مَاءً ذَرِيًّا وَيَسْخَرُونَ مِنْهُ ۚ وَنَزَّلْنَا لَهُم مِّمَّا يَشَاءُونَ مِنْهُ زَكَاةً يُسْفَرُونَ ۚ

Biz Azimüşşân, eğer istesek لمَسَخْنَاهُمْ عَلَى مَكَانَتِهِمْ bulundukları yerde onları bir şeye mesh ve tebdil ederdik. فَمَا فَتَنَزَّلُ الْأَمْطَارُ BİR ŞEYNE NE İLERİ GİTMEME GÜÇLERİ YETERDİ, NE DE GERİ GELMEYE.

وَمَنْ نَعْمِرْهُ نُنَكِّسْهُ فِي الْخَلْقِ أَفَلَا يَعْقِلُونَ 68

Kime uzun ömür verirsek, biz وَمَنْ نَعْمِرْهُ نُنَكِّسْهُ فِي الْخَلْقِ onun yaratılışını (gençliğini, güzelliğini) bozar, belâ bükük hâle getiririz. أَفَلَا يَعْقِلُونَ Onlar bunu hiç düşünmezler mi?

وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشِّعْرَ وَمَا يَنْبَغِي لَهُ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ وَقُرْآنٌ مُبِينٌ 69

Müşrikler, Kur'ân'ı Azimüşşân hakkında şiirdir dediler. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem de şairdir dediler. Düşman oldukları için böyle söyleyebiliyorlar. Âllâh CelleCelâlûhû, onların sözlerini reddediyor. Buyuruyor ki; وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشِّعْرَ Biz Azimüşşân, Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem'e şiiri tâlim etmedik. وَمَا يَنْبَغِي لَهُ Bu, ona lâîk da değildir. İN HÜ İLÂ İZKUR Bu Kur'ân ancak Zikrullah'tır, va'z-ı nasihatîr. Mahlûka, Hâlik'ine yol göstermek için gönderilmiştir. وَقُرْآنٌ مُبِينٌ Kur'ân, hakikatı zâhir olan Ahkâm-ı İlâhiye'dir.

لِيُنذِرَ مَنْ كَانَ حَيًّا وَيَحِقَّ الْقَوْلُ عَلَى الْكَافِرِينَ 70

Tâ ki o, (kâlbi) diri, (akıl ve idrak sahibi) olan kimseleri inzar etsin. Kâlbi ölü olan kimse Kur'an'dan ne anlar?

Bir hadiste Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem buyuruyor; "Ölülerle çok temas etmeyin." Sormuşlar, "Efendim ölüler kimdir?" "Kâlbi mal ile meşgul olan zenginlerdir. Hayat-ı ebediye

ile hiç alâkası olmayan zenginlerdir.” وَيَحِقُّ الْقَوْلُ عَلَى الْكَافِرِينَ Ve tâ ki o, küfürlerinden ısrar edenlere o söz, (ilâhi azâb) hak olsun.

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا خَلَقْنَا لَهُمْ مِمَّا عَمِلَتْ أَيْدِينَا أَنْعَامًا فَهُمْ لَهَا مَالِكُونَ -71

Halik-i Kâinat, azamet-i kudretine işaretle buyuruyor. أَوَلَمْ يَرَوْا Görmüyorlar mı Biz Azimüşşân, kudretimizin eseri olmak üzere hikmetimizle insanların menfaati için halkettik. مِمَّا عَمِلَتْ أَيْدِينَا أَنْعَامًا (En'âm dan murâd olan; deve, sığır ve koyun cinsi.) فَهُمْ لَهَا مَالِكُونَ Ve onlar da bunlara mâlik ve sahip oldular.

وَذَلَّلْنَاهَا لَهُمْ فَمِنْهَا رَكُوبُهُمْ وَمِنْهَا يَأْكُلُونَ -72

Bu hayvanları sizin emrinize âmâde kıldık, zelim yaptık. (Bu hayvanlar sizden çok güçlü olduğu halde, bir çocuk deveyi alır istediği yere götürebilir.) وَمِنْهَا رَكُوبُهُمْ Onların bazısını binek olarak kullanır, bazısını besin olarak yersiniz. Bunlar, sizin için nimet olduğu halde neden şükür etmiyorsunuz?

وَلَهُمْ فِيهَا مَنَافِعُ وَمَشَارِبُ أَفَلَا يَشْكُرُونَ -73

Bu hayvanlarda sizler için içilecek sütler ve daha nice faydalar vardır. أَفَلَا يَشْكُرُونَ Niçin düşünüp şükretmiyorsunuz?

وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ آلِهَةً لَعَلَّهُمْ يُنصَرُونَ -74

Âllâh-û Teâlâ'yı bırakıp da O'nun gayri olanları ilâh ittihaz ediyorlar. Gaye ve düşünceleri de لَعَلَّهُمْ يُنصَرُونَ "kendilerine yardım eder" düşüncesi ümidiyle.

لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَهُمْ وَهُمْ لَهُمْ جُنْدٌ مُّحْضَرُونَ -75

Hâlbuki o mâbut edindikleri putların, onlara yardım etmeye asla güçleri yetmez. وَهُمْ لَهُمْ جُنْدٌ مُّحْضَرُونَ Bilâkis onlar, bu mâbutlar için yardıma hazır askerlerdir.

فَلَا يَخْزُنْكَ قَوْلُهُمْ إِنَّا نَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ -76

(Burada da mim var. Vakf-ı lâzım. Okuyan, bilerek geçerse günahkâr olur.) Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, o halde onların sözleri sakın seni üzmesin. إِنَّا نَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ Çünkü Biz, onların gizlemekte olduklarını da açığa vurduklarını da biliyoruz.

أَوَلَمْ يَرَ الْإِنْسَانُ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِنْ نُطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُّبِينٌ -77

Bu insanlar kendi sermayesine bakmıyorlar mı? Sermayesi nedir? Bir gün Halife Me'mun, bir adama sormuş. "Biliyor musun ben kimim?" Cevaben; "Evet, efendim" demiş. "Sen evvelinde bir necis, hâli hazırda da birkaç kiloyu taşıyorsun. Sonu olan kabirde de ona benzer bir şey olursun." İnsanın sermayesi bu değil mi?

İnsan görmüyor mu ki Biz, onu nutfeden (sudan) yarattık. Bu kibr-i azamet nereye yerleşiyor? فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُّبِينٌ Bir de bakıyorsun ki açıkça isyan ediyor. Bize âşikâr bir düşman kesiliverdi.

Âyet-i kerimenin sebep-i nüzûlû. Übey bin Halef vardı, şerirlerden. Bedir Vak'asında telef oldu, Bu münkir bir gün çürük kemik getirmiş, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in huzuruna. Demiş ki; "Sen diyorsun ki çürümüş olan bu kemikler

hayat bulur. Bunlar nasıl hayat bulur?" diyerek, inkâr tarikiyle sual etmiş.

وَضَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ قَالَ مَنْ يُحْيِي الْعِظَامَ وَهِيَ رَمِيمٌ -78

Kendi yaratılışını unutarak, Bize karşı misâl iradına kalkışıyor. قَالَ Diyordu; مَنْ يُحْيِي الْعِظَامَ kim halk edebilir bu çürük kemikleri وَهِيَ رَمِيمٌ hâlbukî çürümüştür bu kemikler.

Mevlânâ Celâleddin-i Rumî (Kaddesâllâhû Sırrahûlaziz,) Mesnevi'sinde naklediyor. Mevlânâ'dan önce Hindistan tarafında hükümler olan Sultan Mahmud ava çıktığının bir defasında, atı kuvvetli olduğundan sür'atle herkesten evvel bir köye geliyor. Terlemiş ve susamış olarak bir kapıyı çalıp sesleniyor. İçerden çıkan çocuktan, içmek için su istiyor. Çocuk da Sultan Mahmud'u sözleri ile oyalıyor. "Babam çeşmeden su alıp getirmeye gitti, nerede ise gelir sana o sudan ikram ederim" diyerek Sultanın terinin kurumasını beklemiş. Ve içeriye eve gidiyor, mevcut sudan alıp Sultana ikram ediyor.

Bu oyalama durumu, Sultanın dikkatini çektiğinden çocuğa soruyor. "Hâlbuki sen evde mevcut olan sudan getirdin, sebebi nedir?" deyince. Çocuk; "Efendim, sizi terli gördüm. Suyu hemen getirip içseydiniz, terli olarak içilen su dokunur hasta olabilirdiniz. Onun için sizi oyalayarak terinizin kurumasını bekledim" demiş. Çocuğun hareketi Sultanı çok memnun ettiğinden, onu babasından saraya götürmek için isteyip razı etmiş.

Çocuğun ismi Ayaz olup, iyi niyeti ve zekâsı ile Sultanın her geçen gün itimat ve memnuniyetini kazanıyor. Sultan, Ayaz'a sarayda en iyi bir odayı vermiş. Ayaz da evden geldiği üzerindeki elbisesi ve ayağındaki çarıklerini duvardaki çiviye asmış, çarşı-

dan bir de kuvvetli kilit alıp onunla kapıyı kapatıyor. Ayaz da her gün tahsis edilen odasına günde bir defa girip, elbise ve çarıkları-
nın karşısına geçip, "Ey Ayaz, hükümdarın iltifatına mağrur olma.
Senin aslın budur" diyerek nefesine levmediyormuş.

Fakat odaya kimseyi bırakmaz, kapının kilidi kuvvetli. Etraftaki
hasetkârlar, "odaya kim bilir ne mücevheratlar doldurmuştur" di-
yerek fitne fesat yapıyorlarmış. Ve neticede fitne fesatçılar Ayaz'ı,
hükümdara şikâyet etmişler. Hükümdar da gelenlerin sözüne ihh
timâl vermediği halde, şikâyete gelenlerin başında olana; "Öyle
ise sizin kanaatiniz budur, gece yarısı gidin kapıyı kırın. İçeride
ne kadar mücevherat varsa hepsini size verdim, aranızda taksim
edin. Orada bulduklarınızı söyleyin ilân edin ki vezirler, nedimler
bilsinler onun hıyanetini. Eğer dediğiniz doğru ise onun yaptığı
hilekârlıktır."

Gece yarısı o şahıs, otuz kişi ile beraber Ayaz'ın odasını açma-
ya gittiler. Hükümdar Sultan Mahmud ise Ayaz'dan şüphe etmi-
yordu. Fakat gelenleri imtihan etti. Ara sıra kâlbine de geliyordu,
"söylenenler doğru ise ne yapacağım" diyordu. Ve "söylenenler
doğru olsa da affedeceğim" diyordu.

Ayaz, odasına her gün girip bir müddet kalmakla çarığı, postekisi
ve elbisesi karşısında, "senin evvelin buydu" diyerek benliğini kırardı.

Çünkü benlik, insanı mest ediyor. Her tarafa sevk eder. Akli
baştan, hayayı kâlpden çıkarır.

Yüzbinlerce bizden evvelki ümmetleri, bu benlik, bu varlık on-
ları yere vurmuş parçalamıştır. Azâzil, bu benlik taslamasından
dolayı iblis oldu. Âdem Aleyhisselam için, "o niçin benim reisim
olsun da, ben ona secde edeyim" dedi. Tekebbür, bu sermaye ve
zenginliğin neticesidir.

Ayaz'ın odasını gece yarısı açanlar, bir de baktılar ki oda kupuru. Çarık, posteki, elbiseden başka bir şey yok. Bunun üzerine, odanın içini tamamen kazdılar hiçbir şey bulamadılar.

Sabahleyin mahzun, pişman, perişan oldular. Hükümdara karşı özür beyan edecek halleri kalmadı.

Hükümdar, onlara "cezanız büyüktür, cezanızı vermiyeceğim de cezanızı vermek için Ayaz'a bırakırım" diyor.

Ayaz ise onların hepsini affetti gitti.

Kissadan hisse budur, âyette de buyuruluyor.

قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ İnsan görmüyor mu onu, bir nutfeyi meniden halkettik. Sermayesi bu olduğunu bilmiyor mu? Sermayesini, gideceği yeri düşünsün. Ondan sonra neye lâ-yıksa onu yapsın. Halk onu görmüyor, sermayesini düşünmüyor, kürkünü makamını görüyor.

قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ 79

De ki; Bu kemikleri ilk defa halk eden, (Âllâh-û Zülcelâl) diriltecektir. Çünkü O, her türlü yaratmayı gayet iyi bilir.

الَّذِي جَعَلَ لَكُم مِّنَ الشَّجَرِ الْأَخْضَرِ نَارًا فَإِذَا أَنتُم مِّنْهُ تُوقَدُونَ 80

O Âllâh-û Teâlâ ki size yeşil ağaçtan ateş çıkarır. (Mergu, gifar nâmında iki ağaç vardır. Bunlar, Hicaz da bulunur. Misvak ağacı gibidir. Bunları yaş iken birbirine vurunca ateş çıkar.) İşte siz, ateşi ondan yakıyorsunuz.

أَوَلَيْسَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِقَادِرٍ عَلَى أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ بَلَىٰ -81
وَهُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ

أَوَلَيْسَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِقَادِرٍ عَلَى أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ
Semâvât ve arzı yaratan, onların benzerlerini yaratmaya kadir de-
ğil midir? (Yedi kat yerleri, gökleri ve içindeki mahlûkatı, dokuz
kat felekleri halk eden, bu çürümüş olan kemikten tekrar insan
halk edemez mi?) بَلَىٰ بَقَادِرٍ عَلَى أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ Evet! Onların benzerini
yaratmaya her zaman elbette kadirdir. بَلَىٰ وَهُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ O,
her şeyi hakkıyla bilen bir yaratıcıdır. Âlim'dir. O, her şeyi bilir.
Hallâktır, bütün mahlûkatı halk eden O'dur.

Bu âyet-i kerime okunduktan sonra sünnet-i seniye'dir. Rasûl-û
Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem emrediyor. "Belâ ve ene alâ zâk
like mineşşâhidin" demek. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesel-
lem'in emrine imtisaldır, söyleyen sevâba nâil olur.

إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ -82

إِنَّمَا Ne zamanki أَمْرُهُ Emr-i İlâhi, إِذَا أَرَادَ شَيْئًا bir şeyi irade et-
tiği zaman madde istemez. Hâlik-i Kâinat'ın irâdesi bunun haricin-
dedir. Emr-i İlâhi'sine madde istemez. Bir şeyi irâde ettiğinde أَنْ
يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ "ol" demekten ibarettir. O şey derhal var olur.

فَسُبْحَانَ الَّذِي بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ -83

بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ فَسُبْحَانَ الَّذِي Münezzehtir Âllâh! O Âllâh ki بِإِذْنِهِ
her şeyin mülk ve tasarrufu elinde bulunan Âllâh-û Azîm
müşşân. وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ Siz elbette sadece O'na gönderileceksiniz.

